

for Medhjælpere i Forsikringsvirksomheder og er den første af sin Art paa Dansk; foreløbig foreligger kun Forsikringslærens almindelige Del, medens den specielle Del, der skal behandle de for de enkelte Forsikringsgrene særlige Forhold, vil fremkomme senere.

I et indledende Afsnit gøres der Rede for Forsikringens principielle Indhold samt antydes dens Historik og Forhold til den almindelige økonomiske Udvikling og de økonomiske Ideers Rækkefølge; derefter følger en nøjere Analyse af Forsikringen og dens Væsen samt Forudsætninderne for dens Anvendelse, hvortil slutter sig en Gennemgang af Forsikringens økonomiske, sociale og kulturelle Virkninger. Det er navnlig i dette sidste Kapitel, at Lys og Skygge næppe fordeles helt uangribeligt, og det synes ogsaa sandsynligt, at Fremstillingen vilde have vundet, om der paa rette Sted var givet noget mere Plads for historiske Synspunkter, men som Helhed er Fremstillingen overskuelig og velordnet og maa yde et godt Grundlag for Stoffets Tilegnelse som Undervisningsfag. — Bogen behandler dernæst Forsikringens Organisation, om Aktieselskaber eller gensidige Selskaber maa foretrækkes, hvad der kan tale for Statsforsikring, samt Forsikringens indre Ordning og Teknik, alt i alt en kynøig og ligevægtig Redegørelse for disse Forsikringens centrale Problemer. Hist og her søger Forf. desuden udover en Lærebogs Rammer ved ikke uden Held at give et Bidrag til Løsning af nogle af Forsikringslærens aabne Spørgsmaal, f. Eks. med Hensyn til Fordelingen af Overskudet mellem de forsikrede og Forsikringsselskabet. I de sidste Kapitler behandles endelig Forsikringslovgivningen samt gives et Udblik over de forskellige Forsikringsgrene.

K. Riis-Hansen.

Dansk Industriberetning 1913. VIII. Aargang. Udgivet af Industriforeningen i København under Redaktion af Direktør for Arbejds- og Fabriktilsynet, JAK. KR. LINDBERG og Sekretær i Industriraadet, OTTO HIMMELSTRUP. København 1914. (59 + 258 S.).

Det er et fortjenstfuldt Arbejde, Industriforeningen har paataget sig ved saaledes til Stadighed at give interesserede Krese Adgang til at faa et samlet Overblik over

for Medhjælpere i Forsikringsvirksomheder og er den første af sin Art paa Dansk; foreløbig foreligger kun Forsikringslærens almindelige Del, medens den specielle Del, der skal behandle de for de enkelte Forsikringsgrene særlige Forhold, vil fremkomme senere.

I et indledende Afsnit gøres der Rede for Forsikringens principielle Indhold samt antydes dens Historik og Forhold til den almindelige økonomiske Udvikling og de økonomiske Ideers Rækkefølge; derefter følger en nøjere Analyse af Forsikringen og dens Væsen samt Forudsætninderne for dens Anvendelse, hvortil slutter sig en Gennemgang af Forsikringens økonomiske, sociale og kulturelle Virkninger. Det er navnlig i dette sidste Kapitel, at Lys og Skygge næppe fordeles helt uangribeligt, og det synes ogsaa sandsynligt, at Fremstillingen vilde have vundet, om der paa rette Sted var givet noget mere Plads for historiske Synspunkter, men som Helhed er Fremstillingen overskuelig og velordnet og maa yde et godt Grundlag for Stoffets Tilegnelse som Undervisningsfag. — Bogen behandler dernæst Forsikringens Organisation, om Aktieselskaber eller gensidige Selskaber maa foretrækkes, hvad der kan tale for Statsforsikring, samt Forsikringens indre Ordning og Teknik, alt i alt en kynøig og ligevægtig Redegørelse for disse Forsikringens centrale Problemer. Hist og her søger Forf. desuden udover en Lærebogs Rammer ved ikke uden Held at give et Bidrag til Løsning af nogle af Forsikringslærens aabne Spørgsmaal, f. Eks. med Hensyn til Fordelingen af Overskudet mellem de forsikrede og Forsikringsselskabet. I de sidste Kapitler behandles endelig Forsikringslovgivningen samt gives et Udblik over de forskellige Forsikringsgrene.

K. Riis-Hansen.

Dansk Industrieretning 1913. VIII. Aargang. Udgivet af Industriforeningen i København under Redaktion af Direktør for Arbejds- og Fabriktilsynet, JAK. KR. LINDBERG og Sekretær i Industriraadet, OTTO HIMMELSTRUP. København 1914. (59 + 258 S.).

Det er et fortjenstfuldt Arbejde, Industriforeningen har paataget sig ved saaledes til Stadighed at give interesserede Krese Adgang til at faa et samlet Overblik over

de Vilkaar, hvorunder dansk Industri og dansk Haandværk lever og virker. Betragtet enkeltvis, giver hver af de foreliggende otte Beretninger en Karakteristik af det paagældende Aar, som det har formet sig dels for vor Produktion som Helhed, dels for de enkelte Grene deraf. Betragtet under ét, giver de os tillige et Billede af den industrielle Udvikling, der fra Aar til Aar foregaar her i Landet som et Resultat af en Række højst forskelligartede Faktorer, hvoraf her blot skal nævnes: de almindelige Produktionsforhold, Kredit- og Toldforholdene, den økonomiske og sociale Lovgivning, den indenlandske og udenlandske Konkurrence, Arbejdsforholdene, Organisationsforholdene, de faglige-pædagogiske Bestræbelser, de private og offentlige Subventioner o. s. v. Det er denne Kontinuitet i Stofbehandlingen, der giver Industrieretningen sin særlige Værdi som Rettesnor ved Vurderingen af alle de forannævnte Forholds Betydning for vor Industris og vort Haandværks Trivsel. Selvfølgelig er det kun de grovere Omrids af Udviklingen, som her kan trækkes op. Men alene den Omstændighed, at man til Stadighed er à jour med, om en Industri ligger i Frem- eller Tilbagegangens Tegn og Hovedaarsagerne dertil, er af overordentlig stor Betydning, idet der derigennem kan gives Stødet til Foranstaltning af privat eller offentlig Natur, som maaske ellers ikke vilde være kommet frem eller først paa et Tidspunkt, hvor de var uden Værdi for det økonomiske Liv.

Men ogsaa med Hensyn til Detailspørgsmaalene har Industrieretningen ydet Bidrag. Saaledes ved særlige Undersøgelser i 1908 over Forholdene inden for Karemagerfaget og Skomagerfaget. Og Beretningen for 1913 bebuder at ville fortsætte disse Specialanalyser ved en særlig Afhandling om den danske Mølleindustri.

Den foreliggende Beretning udtaler om Aaret 1913, at det »for dansk Industri og Haandværk har fortsat den Opgang baade paa ondt og godt, der har været det nærmest foregaaende Aars Kendetegn«. Som et godt Karaktertræk paa peges det derefter, at Produktionen har haft et større Omfang end noget foregaaende Aar, uden at denne Fremgang i mindste Maade kan siges at rumme noget usundt i sig. Det paavises saaledes, at Beskæftigelsen efter de foreliggende Oplysninger at dømme har været mere intens end i 1912, at Indførelsen af Raavarer og Hjelpeprodukter har været større end i noget fore-

gaaende Aar, og at Udførselen af færdige Industriprodukter har naaet sit hidtidige Maksimum. I nystiftede Aktieselskaber er der bundet en større Kapital end i noget Aar siden Gründeraaret 1906, naar lige undtages Aaret 1909, og Maskinstyrken i Aarets større industrielle Nyanlæg er Maximum for den sidste 5-Aarsperiode. Naar dertil kommer, at Antallet af Tvangsauktioner inden for Haandværk og Industri har været usædvanligt lavt i 1913, saa tyder alle ydre Omstændigheder paa, at Industrieretningens Redaktion har Ret, naar den karakteriserer Aaret som et godt Produktionsaar.

Men denne Omstændighed er ikke i sig selv tilstrækkelig til at placere Aaret blandt de gode økonomiske Aar. Det kan ikke nytte, at der er produceret meget, naar Fortjenesten ikke staar i passende Forhold dertil. Som bekendt afhænger Fortjenesten paa den ene Side af Produktionsomkostningerne og paa den anden Side af de Priser, der opnaas for de færdige Varer.

Produktionsomkostningerne er for Aaret 1913 et af de onde Momenter, hvori det ligner sin Forgænger. Priserne paa Raavarer og paa Arbejdskraft har været i stadig Opgang, og Produktionens store Omfang har nødvendiggjort, at man i vid Udstrækning har maattet tage sin Tilflugt til Over- og Natarbejde, en Omstændighed, som yderligere har givet Aaret 1913 Karakteren af et dyrt Produktionsaar. Man møder i Industrieretningens specielle Del stadige Klager over det sidstnævnte Forhold,

man fristes i den Anledning uvilkaarlig til at spørge, om vore større industrielle Bedrifter er i Besiddelse af den fornødne Elasticitet, d. v. s. om de er indrettede saa rationelt, at de ikke straks, naar Produktionen stiger over det normale, maa besørge den overskydende Del deraf uden for den normale Arbejdstid. De idelige Besværinger paa dette Punkt kunde tyde herpaa. Der er i saa Fald en Mangel i Bedrifternes Indretning, som unødigt fordyrer Produktionen og besværliggør Konkurrencen. Mon ikke vore Ingeniører og Driftsledere i de industrielle Størbedrifter burde skænke den amerikanske Faglovbevægelse bogen Opmærksomhed. Denne Bevægelse gaar — sagt med faa Ord — ud paa en Gennemrationalisering af de økonomiske Størbedrifter, begyndende med en rigtig Udvalgelse af Arbejdskraften, Oplæring af Arbejderne til den bedste Forstaaelse af deres Opgave, Udfindelsen af det bedste Lønssystem, Organiseringen af Samarbejdet mellem

Menneskematerialet og det tekniske Materiale, mellem Bedriftens forskellige Afdelinger, mellem Over- og Underordnede og mellem Drift og Administration. For dem, som har fulgt Ingeniør Taylor og hans Disciples praktiske Forsøg, er det en kendt Sag, at det derigennem bl. a. er lykkedes at fordoble en Maskinfabriks Produktivitet fra den ene Dag til den anden. Ogsaa Tysklands nuværende Overlegenhed paa den tekniske Produktivitets Omraade skyldes i mangt og meget de Taylor'ske Principper.

Medens Aaret 1913 har været et dyrt Produktionsaar, saa synes det, som om Stigningen i Produktionsudgifterne i mange Tilfælde er blevet udlignet gennem stigende Afsetningspriser. Inden for flere af vore store Industrier har en saadan Prisforhøjelse dog ikke kunnet gennemføres, og det er, efter den specielle Del at dømme, i Hovedsagen de fortvivlede Konkurrenceforhold, som er Skyld deri, en Konkurrence, som ikke levner de enkelte Producenter nogen Margin for Fortjeneste, og som derfor ikke hviler paa en virkelig produktiv Overlegenhed og dermed følgende Evne til at sælge til lavere Priser og dog med tilstrækkelig Fortjeneste; men hvis Formaal kun er at tilrane sig Bestillinger. En saadan Konkurrence er ikke alene Udtryk for en usund Producentmoral; men hvad værre er, den lægger Baand paa den naturlige Udvikling, som i vor Tid i allerhøjeste Grad er betinget af en gennemført Specialisering. Thi hvem tør anskaffe de fornødne kostbare Specialmaskiner, naar man alligevel risikerer at blive underbudt paa ganske illoyal Vis. En Konkurrence af en saadan Beskaffenhed betyder kun en Hæmsko paa Industriens sunde Vækst og frem for alt en Svækkelse af vore Evner til at tage Kampen op med Udlandets Produktion paa vort hjemlige Marked. Desværre synes det yderst vanskeligt at oparbejde en Producentmoral, som udtrykkelig eller stiltiende tager et rimeligt Hensyn til de bestaaende Forhold og Muligheder.

Af Industrieretningens righoldige og brogede Stof er der nogle enkelte Aktstykker, som findes optagne i den almindelige Del, og som fortjener særlig Opmærksomhed. Under Afsnittet Foreninger og Institutioner til Fremme af Industri og Haandværk findes aftrykt en Beretning, som Industriforeningens Formand, Ingeniør Alex Foss, aflagde paa Foreningens Generalforsamling i Marts Maaned i Aar angaaende Industriraadets Virksomhed i Beretningsaaret. Hvis der her i Landet endnu findes

nogen større Industridrivende eller Klasse af Industridrivende, for hvem Industriraadets Betydning ikke er gaaet tilstrækkelig op, vil en Gennemlæsning af denne korte og frem for alt saglige Redegørelse være tilstrækkelig til at gøre selv den mest lunkne troende.

Dernæst findes der under Omtalen af Arbejdsgiverforeningens Virksomhed en ret indgaaende Fremstilling af de Prisreguleringsbestræbelser, som i de senere Aar saa stærkt har beskæftiget Sindene inden for Arbejdsgiver- og da navnlig inden for Haandværkskrese, og som i Virkeligheden kun er de gamle Laugsbestræbelser paa Prismonopolisering iført moderne Klæder. At disse Bestræbelser, i den outrerede Form hvori de er fremsat fra visse Haandværkskrese, maatte komme til kort over for det moderne Livs Krav, kunde man sige paa Forhaand, og selv om Bevægelsen endnu ikke er helt afklaret, saa har dog Udviklingen sikkert godtgjort, at en almindelig obligatorisk Prisregulering ikke lader sig gennemføre. Det er en smuk Drøm, men uden Rod i Virkeligheden. Alle de her aftrykte Aktstykker er fortræffelige Bidrag til den faglige Klasse-Psykologi i Begyndelsen af det 20. Aarhundrede.

Det er en Rigdom af Enkeltheder om de forskellige Industriers og Haandværks Forhold, som kommer til vort Kendskab gennem Studiet af Industriberetningens specielle Del. Medens disse Forhold i mange Tilfælde kan belyses rent talmæssigt og derfor ikke kan give Anledning til Domme af stærkt afvigende Karakter, er der selvfølgelig adskillige Tilfælde, navnlig naar det gælder Bedømmelse af Aarets Karakter som Forretningsaar, hvor Redaktionen maa nøjes med at fremsætte mere eller mindre almindelige Udtalelser, byggede paa et Skøn over de Oplysninger, som er indsamlede hos Producenterne. Naar man erindrer, hvor subjektivt farvede saadanne Oplysninger kan fremkomme, saa forstaar man dobbelt at vurdere det Indtryk af Nøgternhed og Tilforladelighed, Redaktionen almindelige Udtalelser efterlader i Læserens Bevidsthed. En af de allervigtigste Forudsætninger for et Værk som Dansk Industriberetning, er jo den Tillid, man nærer til dets Domme og Meninger, og paa dette Punkt har Redaktionen løst sin Opgave til Fuldkommenhed.

Kritik kan der ogsaa udøves. Man kunde saaledes ønske en stærkere Paapegen af Sammenhængen mellem de forskellige Faktorer, som tilsammen bestemmer Aarets

økonomiske Karakter. Men det er paa den anden Side muligt, at det vilde fordre dyberegaaende Undersøgelser, end Bogens Plan tillader. En Del uvæsentlige Petitnotisser kunde udelades. Og endelig — er det ikke muligt, trods Udtalelserne i modsat Retning, at faa Beretningen afsluttet noget tidligere end næsten et Aar efter, at det Aar, den omhandler, er gaaet over i Historien? Den bliver derved selv for meget »Historie«.

A. Høyer.